

ומשינין: תורה כולה — משמע עבודת כוכבים.

דתנאי: המורה היא עבודת כוכבים, שכל הכופר בה כאילו מודה בתורה כולה.

ותמהינן: ולישבע יתחון דמקיימיתון עבודת כוכבים ותורה כולה:

אי נמי, שש מאות ושלוש עשרה מצוות!

ולכן מתרצת הגמרא באופן אחר:

אלא, משה רבינו מילתא דלא טריהא נקט. והשבעה על דעתו היא הדרך הקלה ביותר.

מתניתין:

כה-ב כיצד הם נדרי שגגות שאינם חלים?

א. האומר: קונם עלי דבר זה, אם אכלתי ואם שתיתי. ונזכר שאכל ושתה.

ב. או שתלה את הקונם בתנאי שאני אוכל ושאני שותה. ושכח מנדרו, ואכל ושתה.

ג. אומר: קונם אשתי נהנית לי משום שגנבה את כיסי ושהכתה את בני. ונודע שלא הכתו, ונודע שלא גנבה.

ד. ראה אותן אוכלין תאנים, ואמר הרי עליכם קרבן, ונמצאו אביו ואחיו, והיו עמחן אחרים —

בית שמאי אומרים: הן מותרים ומה שעמחם אסורים.

ובית הלל אומרים: אלו ואלו מותרין, כי נדר שלא חל מקצתו, לא חל כולו.

גמרא:

תנא בכרייתא: כשם שנדרי שגגות מותרין, כך שבועות שגגות מותרות.

והוינן בה: היכי דמי שבועות שגגות?

כגון רב כהנא ורב אסי, בשעה שנחלקו בדברי רב:

הדין, זה אמר: שבועתא, נשבע אני דהכי אמר רב.

והדין ואילו זה אמר: שבועתא דהכי אמר רב, להיפך.

דכל חד וחד — אדעתא דנפשיה, שפיר קמישתבע.

ולכן, למרות שברור כי אחד מהם טועה, שניהם אינם חייבים על שבועתם, לפי שהטועה היה בטוח בדבריו, ונשבע לפי טעותו.

שנינו במשנה: ראה אותן אוכלין, והדירים שלא יאכלו, והיו ביניהם אביו ואחיו — כולם מותרים.

ודנה עתה הגמרא בנדר או שבועה שהותרו מקצתם, אם הותרו כולם.

תנן התם: פותחין פתח להתרת נדרו, למי שהדיר עצמו בבשר ויין למשך שנה אחת, ויודע הוא שבמשך השנה יש שבתות וימים טובים שמצוה לשתות בהם יין ולאכול בשר — בשבתות ובי"ט, לומר לו: אם היית זוכר בשעת נדרך שאסור להמנע משתיית יין ומאכילת בשר בשבת ויום טוב, האם היית נודר גם עליהם? ואם יאמר לאו, מכח זה מתירים לו.

וטענתו שאילו היה יודע הוא היה אומר כך, היא לכבוד אביו, שלא היה לו לומר "כולכם" כשאביו נמצא ביניהם, ונראה הדבר כאילו הוא מדיר את אביו.

ובזה נחלקו בית שמאי ובית הלל אם אומרים נדר שהותר מקצתו הותר כולו, כיון שכאן גם לא עומד הנדר של "כולכם" בשלמותו, וגם לשון הנדר אינה נשאת כמות שהיא אלא שהיא מתוקנת למקצת הנדר.

ורבא חולק על רבה, ואמר: כו-א

גם בית שמאי סוברים עקרונית שנדר שהותר מקצתו, בטל כולו.

דבולי עלמא סברי — שכל היכא דאמר "אילו הייתי יודע שאבא ביניכם, הייתי אומר פלוני ופלוני אסורין ואבא מותר" — כולם מותרין.

שהיות ושני הדברים משתנים, גם שלא כולם אסורים, וגם שלא נשאת הלשון כמות שהיא, נחשב הדבר שבטל מקצת הנדר, ומודים בית שמאי לבית הלל שבטל כולו.

וכל מחלוקתם היא בהגדרת המצב שאביו לא נכלל בנדר, והוא חוזר בו מלשון הנדר, האם זה נדר שהותר מקצתו או לאו.

לא נחלקו בית שמאי ובית הלל, אלא באומר: אילו הייתי יודע שאבא ביניכם, הייתי אומר, כולכם אסורין חוץ מאבא.

ותולה רבא את מחלוקתם במחלוקת של רבי מאיר ורבי יהודה בשאלה אם אומר אדם שני דברים, האם תחילת דבריו קובעת, או סוף דבריו הם עיקר דבריו.

בראשונה היו אומרים: אותן הימים [שבתות וימים טובים] מותרים, ושאר כל הימים אסורים.

עד שבא רבי עקיבא, ולימד: נדר שהותר מקצתו — הותר כלו!

ונחלקו רבה ורבא בביאור מחלוקתם של רבי עקיבא וחכמים:

ויש להקדים לשיטת רבה, שיש בידו של הנודר, אחר ששמע שאביו נמצא בין הנכללים בנדרו, לחזור מהדרת אביו, שודאי היתה נדר טעות, בשני אופנים:

האחד, להתחרט מכל וכל בלשונו שכלל את אביו בכלל המודרים, ולומר אילו הייתי שאבי נמצא ביניהם לא הייתי אומר "כולכם" אלא הייתי פורט את שמות הנאסרים, ולא הייתי כולל בהם את אבי.

והשני, להשאר בלשונו שאמר "כולכם", ולחזור בו ממה שלא הוסיף לדבריו "חוץ מאבי".

אמר רבה: דבולי עלמא — כל היכא דאמר: אילו הייתי יודע בשעה שנדרתי שאבא ביניכם, הייתי אומר "כולכם אסורין חוץ מאבא" — דבולחון אסורין, ואביו מותר.

לפי שנדר זה נשאר כמות שהוא, ואין זה נדר שהותר מקצתו, כיון שברור הדבר שלא התכוון להדיר את אביו, ועתה הוברר הדבר שהוא לא הכלילו באומרו "כולכם", ואין זה נדר שהותר מקצתו.

לא נחלקו חכמים ורבי עקיבא אלא באומר: אילו הייתי יודע שאבא ביניכם, הייתי אומר "פלוני ופלוני אסורין, ואבא מותר", שבכך הוא מבטל את לשון הנדר.